

2024-mut aningaasanut inatsisissatut siunnersuut

(Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Naalakkersuisoq)

Akissuteqaat**Aappassaaneerinninneq****Tunuliaqutaq**

2024-mut Aningaasanut inatsit Kalaallit Nunaanni aningaasaqarnerup ingerlalluarnerata nalaani akuerineqassaaq. Tamanna soorunami pitsaasuvoq, suliffissarsiortummi ikittuinnaaneranni namminersorlutillu inuussutissarsiortut ulapaarfiini iluaqutissat malugisimagatsigit. Nunarput aningaasatigut ingerlalluaraluartoq Naalakkersuisut ilisimaqqissaarpaat innuttaasut inuuniarnermikkut aningaasaq pisissutigisinnaasaat suli pitsanngorsartuartaqarmat, maani nunatsinni inuuniarneq pitsaanerulersinniarlugu sulinerput ingerlajuartaqarmat. Nunattami avataanut nutserneq allanngortinneqassappat ataatsimoorluta suleqatigiilluta aqqissuusseqqinnissarput timitalissallugu pisariaqarpoq. Tamannalu kingusinnerulaartukkut uterfigeqqissavara.

Aningaasarsiorneq ingerlalluaraluartoq aningaasatigut siuariatorneq annertoorujussuarmik arriillisarneqarpoq assaat sulisinnaasut amigaataanerisa kingunerisaanik.

Tamannali aamma siorna nunarsuarmi aningaasat naleerukkiartornerisa malitsigisaanik eqquinerlunnerpassuit maanna nunatsinnut akit qaffakkiartupiloorsimanerat annertuumik sunniteqaleraluttuinnarpoq. Tassami ilaatigut Ruslandip Ukrainemik saassussinerata malitsigisaanik nukissiornermut allarpassuarnullu akit qaffakkiartupiloornerisa, nunallu tamat akornanni aningaasaqarnermik politikimik sukaterinerisa malitsigisaanik, Covid-19-ip tunillaassuunnerata kingunerisaanik pipput.

Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit septembarip qaammataani kingullermik naliliinerminni, nunatsinni akit 2023-p ingerlanerani 3,5 procentimik qaffannissaat, 2024-milu 5 procenti sinnilaarlugu qaffannissaat ilimagalugu oqaariartuutigaat. Taamaalilluni nunatsinni sungiusimasatsinnit akit suli qaffannerunissaat ilimagineqarpoq. Nunatsinni ineriartornerup taamaalilluni nunarsuup annersaani ineriartornerup sunnerneqaatigivaa aammalu suli sunnerneqarnerit malitsigisinnaasaat tunngavigalugit mianersortumik aningaasatigut ingerlatsinissarput pisariaqartitsilerluni. Nunani arlalinni akit 10 procentimik qaffasinnerusumilluunniit qaffakkiartorput qaffakkiartorsimallutillu. Assersuutigalugu ilaatigut ikummatissamut aammalu nukissuteqarnermut akit qaffasinnerusumik ineriartorput, nunani allani akit qaffakkiartorsimanerata aningaasatigut akisussaassusilimmik aqutsinissatsinnik pisussaaffilerpaatigut. Nunarsuarmi pissutsit malitsigisaanik eqqornerlunneqartarnerput annikillisinniarneqassappat ilaatigut nukissiutit mingutsitsinnginnerusut soorlu erngup nukinganik sarfamik innaallagissiornerit annertusassallugit pingaaruteqarpoq. Tamannami siunissamut pitsaasumik aningaasaliinertut taasariaqarmat.

Nunarsuarmi pissutsit aammalu akit qaffakkiartornerat Naalackersuisut qanimut malinnaavigeqqissaarpaat. Tamassuma kingunissaa qanoq ililluta naapertuuttumik ikiorsiivigisinnaanerlutigu aalluttariaqarmat. Peqatigisaanillu nunanit allanit akit qaffakkiartornerannik pinngitsoortitsinissamut, sunniutaanillu killiliiniarnissamut killilimmik periarfissaqarnerput nassuerutigisariaqarparput. Ajunngitsutigut pitsaanngitsutigullu nunarsuarmioqataavugut, nunarsuup sinnerani ineriartornermik eqqorneqanngitsoorsinnaanngilagut. Akit qaffakkiartornerat nunarsuaq tamakkerlugu pivoq, nunarpullu tassanga eqqugaanngitsuuissinnaanngilaq. Pisuni isumatusaarlutalu eqqarsarluarsinnaavugut. Assersuutigalugulu sukannersumik aningaasaqarnermi politikeqarnikkut, suliffeqarfinnilu aningaasarsiat ineriartornerannik sapinngisamik killiliiniarnikkut, akit qaffariarnerunissaannut pinaveersimatitsisinnaavugut.

Naak ingerlalluarualarluta ilungersortinneqarnerput isiginngitsuusaarsinnaanngilarput. Nunatta Karsiata isertitaasa qaffakkiartornerat pitsaasuvoq, peqatigisaanilli ukiuni aggersuni innuttaasut ikinnerit sulinerikkut innuttaasut amerlanernik pilersuisussanngorfigissavaat, innuttaasut katitigaanerisa allanngornerisa kingunerisaanik sunnerneqartussanngornitsinni pisortat karsiisa annertusiartortumik tatineqalernissaat ilimagisariaqarparput. Naak ingerlalluarnermi ussersinnaagaluortoq, taamaattoq pisortat ingerlatsinermut aningaasartuutaannik annertusaanissamut piffissaanngilaq, mianersoqqissaartariaqarpugummi. Taamattaq pisortat taarsigassarsiaasa annertunerulersinnissaannut tunngatillugu eqqarsarluartariaqarpugut. Qanoq ililluta pisortat ingerlatsiviini, namminersortunilu patajaatsumik aningaasaqarnermik ineriartortitsinermik pilersitsisinnaanerput aalluttariaqarparput.

Naalackersuisut ukioq manna Attassinissamut Siuariartornissamullu Pilersaarut 2 siunissamut ungasinnerusumut sammisumik patajaatsumik aningaasaqarnikkut ineriartornermik qularnaarinissamik siunnerfeqartoq saqqummiutissavaat. Pilersaarut pingaarnersiorluakkanik aaqqissusseqqinnermik siunnerfinnik imaqassaaq, pingaarnertut iliuuseqarfissanik aalajangersimasunik makkunannga pingaarnertut anguniagaqarfiusunik imaqarpoq:

- Pisortat ingerlatsiviini aningaasartuutikillisaaneq aamma/imaluunniit
- Ilaatigut namminersorlutik inuussutissarsiortuni suliaqarfinnik amerlanerusunik pilersitsinikkut pisortat ingerlatsiviini isertitaqarnerulersitsineq kiisalu
- Suliffeqartut amerlanerulersinneri, peqatigisaanillu inuiaqatigiinni piitsuussutsikkut ajornartorsiutinik annikillisaaqataaneq.

Attassinissamut Siuariartornissamullu Pilersaarut 2-mi pingaarutilimmik sammisaqarfik alla tassaavoq imminut pilersornerup annertunerulersinnissaannut atatillugu ilinniarsimassutsimik qaffassaaneq. Tassani meeqqat atuariannik pitsaanerulersitsinissaaq qitiulluinnartuuvoq, taamaaliornikkut amerlanerusut pilertornerusumik inuusuttut ilinniarfianni aallartillutillu naammassisaqarsinnaaqqullugit kiisalu inuusuttunut suliniuteqarfigineqartunut atatillugu sunniuteqartumik iliuuseqartoqarsinnaaqqullugu. Tamanna nuna tamakkerlugu suliaassaavoq attuumassuteqartut peqatigalugit, minnerunngitsumillu kommunit aammalu ilinniartitsisut kattuffiat IMAK qanimut peqatigalugit ataatsimoorluta siuarsagassarput.

Atorsinnaasat

Ukioq manna aningaasanut inatsisissatut siunnersuut aningaasarsiornitta ingerlalluarneranik takutitsivoq. Suliffissarsiortut aatsaat taamak ikitsigipput, aningaasanullu inatsit sinneqartoorfiussatut missingiusiorneqarpoq. Aappassaaneerinninnerup kingorna ukiut sisamat ingerlaneranni sinneqartoorutit 1,2 mia. kr.-upput. Tamanna pingaarnertut toqqaannartumik toqqaannanngitsumillu akileraarutit kiisalu naalagaaffimmit ataatsimoortumik tapiissutit qaffasissumik 4,4 procentimik nalimmassaavigineqarnerisa kingunerannik pivoq. Akileraarutinit isertitat qaffasinnerusut akileraarutinit amerlanerusunit akitsuutinillu qaffasinnerusunit pinnginnerat erseqqissassallugu pingaaruteqarpoq, taakku Nunatta Karsiata inuiaqatigiit sinnerinisulli ataatsimut isigalugu isertitaqarnerunerisa kingunerannik pivoq.

Pingajussaaneerilerutta sinneqartoorutit appasinnerunissaasa ilimagisariaqarnerat oqaatigissavara. Tassunga atatillugu ilisimatuussutsikkut siunnersuinerit raajartassat 15.000 tonsinik apparneqarnissaat kaammattuutigimmassuk saqqummiunneqarnikuuvoq. Taamaattorli erseqqissaatigissavara aappaagumut raajartassat annertussusissaat suli Naalakkersuisut qanoq annertutigissanersoq isummerfiginngimmassuk. Raajartassalli ikilisinneqassappata nunatta karsianut annertooujussuarmik sunniteqassasoq naatsorsuutigineqarsinnaavoq.

Tassunga atatillugu aningaasartuutissanut nutaanut atorneqarsinnaasut aningaasanullu inatsisit sinneqartoorinissamik missingersuutaasa assigiinnigissusaat erseqqissassallugu pingaarpoq. Aningaasanik atugassat inatsisitigut aalajangerneqartut maanna ukiunut sisamanut 37 mio. kr.-ussasut naatsorsorneqarput. Atugassat taakku iluanni aningaasartuutit annertusiartorerisa aalajangiusimanissaat pingaarpoq. Naak maanna inuiaqatigiinni aningaasartuutit qaffannissaat ussarnartoqaraluartoq, taamaattoq ukiuni makkunani pissutsit pitsaasumik inissisimagallernerat pisortani aningaasartuutit annertussusaannik amerlassusaannullu qaffariartitsinermut atornissaannut ussarnartorsiunnginnissarput pingaaruteqarluinnartuuvoq. Siunissamimi aningaasaqarnikkut kisitsinerit takutippaat siunissamut akunnattumut ungasinnerusumullu innuttaasut katitigaanerisa annertooujussuarmik allangornerisa kingunerannik pisortat ingerlatsiviannik aningaasalersuinerit periarfissaqanngitsoq. Peqatigisaanillu inuiaqatigiinni isumalluutit amerlasuut pisortat ingerlatsiviannut pituttornissaat kissaatiginnanngilaq. Taamaammat siuariartorneq tamanna namminersorlutik inussutissarsiortuni siuariartorerup annertusarnissaanut iluaqutinngorlugu sulissutigineqartariaqarpoq. Tamatumattaq uagut inuiaqatigiittut politikeritullu ajornartorsiutinik atuuttunik aqqqissusiornitsinni, ajornartorsiutit pisortat ingerlatsivii aqutugalugit aqqinneqarnissaannik ilimasuttarnitsinnit, annertunerujartortumik namminersorlutik inuussutissarsiortunut qiviarnissarput sungiunniartariaqarparput.

Aningaasanut inatsimmik isumaqatiginninniarnit

Ukioq manna aningaasanut inatsimmik isumaqatiginninniarnit Missingersuutit Naatsorsuutillu pillugit inatsimmi pisortat aningaasartuutaasa annerpaamik ukiumut 1 procentimik, ukiunilu sisamani 2 procentimik, qaffariarsinnaanerannut killiliussat iluanni ingerlanneqarput. Piffissaq ungasinnerusoq isigalugu, aningaasartuutit qaffannissaannut malittarisassat inuiaqatigiit

anigaasaqarnikkut patajaassutsikkut ajornartorsiutaannik annertuumik ingalassimatitsiniarnermut atatillugu pingaaruteqarluinnartumik inissisimapput. Siunissamut qaninnerusumut eqqarsaatigalugu malittarisassat nutaat nunatsinni akit qaffakkiartornerannut killiliinermut atatillugu iluaqutaalluarput. Naalakkersuisut sinnerlugit malittarisassat nutaat pisariaqartullu iluanni, tamatumalu malitsigisaanik annerpaamik aningaasanik atugassanngortitanut iliuuseqarnissamut piomassuseqarlutillu suliniuteqarnerannut partiit qutsavigiumavakka. Tamatuma oqartussaaqataanermi akisussaassuseqartumik aningaasaqarnikkut aqutsinermut akisussaacaqataasinnaaneq takutippaa, tamannalu tulluusimaarutigissallutigu pissutissaqarluarpugut.

2024-mut aningaasanut inatsimmut politikikkut isumaqatiginninniarnert suli ingerlapput, isumaqatiginninniarnerrillu pitsaasut aningaasanut inatsisissatut siunnersuutip pingajussaaneerseqarnissaata tungaanut ingerlassapput. 2024-mut aningaasanut inatsit amerlanerussuteqarluartunit imaluunniit partiinit tamaniit tunuliaqutserneqarnissaanut periarfissaqarluassasoq Naalakkersuisut neriuutigaat.

Pingajussaaneerinninnissallu tungaanut suli annertuumik suliassaqarnerput erseqqissassavara. Angusaqartoqaqqullugu isumaqatiginninniartut tamarmik akuersaartuunermik takutitsinissaat Naalakkersuisut kaammattuutigaat. Akisussaassuseqartumik nunatsinnik ingerlatitseqqissumik aningaasanut inatsiseqarnissaq inuiaqatigiit pisariaqartippaat. Naalakkersuisuniillu qilanaarpugut ataasinngorpat partiit kiisalu attaviitsup isumaqatiginninniarfigalugu naapeqqinnissaannut.

Anigaasaqarnermut Akileraartarnermullu Ataatsimiititaliap isumaliutissiissutaa

Anigaasaqarnermut Akileraartarnermullu Ataatsimiititaliap 2024-mut aningaasanut inatsisissatut siunnersuummik suliaqarneranut qutsavigaara. Taamaalliluta ukioq manna aningaasanut inatsimmik suliaqarnitsinni alloriaqqippugut. Periarfissaq manna atorumavara ataatsimiititaliap suliarisaanik Naalakkersuisut sinnerlugit qujassuteqassallunga. Ataatsimiititaliap isumaliutissiissummini arlalinnik annertunerusumik nassuiaaqqusilluni apeqquteqarpoq. Taakkulu akisuteqarfiginissaannut sulinerput oqaatigissavara. Ataatsimiititaliap allakkatigut akineqassaaq, taakkulu ataatsimiititaliap aningaasanut inatsisissatut siunnersuutip pingajussaaneerseqarnissaanut ilassutitut isumaliutissiissusiaanut ilanngunneqarsinnaapput.

Aappassaaneerinninnissamut allannguutissatut siunnersuut

Pisarnertut Naalakkersuisut aningaasanut inatsisissatut siunnersuutip aappassaaneerseqarneranut atatillugu allannguutissatut siunnersuutinik arlalinnik saqqummiussipput. Aappassaaneerinninnissamut allannguutissatut siunnersuutit teknikimut tunngassuteqarnerupput. Naalakkersuisut aningaasaliissutinut allannguutissatut siunnersuutinik 61-inik saqqummiussipput oqaasertaliussanullu allannguutissatut siunnersuutinik 13-inik saqqummiussipput. Allannguutissatut siunnersuutit IS-imi angusat missingersorneqartut 2024-mi 152 mio. kr.-nik pitsannguuteqarnerannik, piffissamilu aningaasanut inatsisiliorfiusumi 2024-mit 2027-mut tamarmiusumut 0,4 mia. kr.-t missaanik pitsanngoriartitsipput.

Naalakkersuisut allannguutissatut siunnersuutaasa amerlanerpaartaasa akuersissutigineqarnissaannik Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Ataatsimiititaliap inassuteqarnera Naalakkersuisut iluarisimaarpat. Tamatuma saniatigut paasisutissanik erseqqinnerusunik utaqqineq pissutigalugu, allannguutissatut siunnersuutit ataasiakkat isummerfiginissaat ataatsimiititaliap pingajussaaneerinninnermut kinguartippaa.

Pingajussaaneerinninnissamut allannguutissatut siunnersuutissatut ilimagineqartut

Raajartassanut nutaamik siunnersuinerup kingunerisaanik pingajussaaneerinninnermut allannguutissatut siunnersuummik saqqummiussisoqarnissaa ilimagineqarsinnaavoq. Taamattaq KNI-mik nioqqutissanik pilersuineq pillugu sullissinissamut nutaamik isumaqatigiissuteqartoqarnera tunuliaqutaralugu allannguutissatut siunnersuummik saqqummiussinissaq ilimagineqarpoq. Taakku saniatigut allannguutissatut siunnersuutit avaqqunneqarsinnaanngitsut saqqummersinnaapput. Nalinginnaasumik allannguutissatut siunnersuutit aningaasat atugassat sinaakkutaasa iluanni aningaasalersorneqartussaapput. Taamaattoqanngippat taakku sipaarniarnikkut matussuserniarneqartariaqassallutik.

Periarfissarlu manna iluatsillugu oqaatigissavara maanna kommuunit 2024-mut ataatsimoortumik tapiissutit pillugit isumaqatigiinninniarnarit pitsaasumik ingerlammata aammalu isumaqatigiinninniarnarit qanittumi piareerneqarpata Naalakkersuisut allannguutissatut siunnersuummik saqqummiussilersaarmata.

Naggasiut

Taama oqaaseqarlunga Naalakkersuisut sinnerlugit akuersaartumik siunnerfeqartumillu aningaasanut inatsisissatut siunnersuummik oqallinnissaannut qilanaarpunga.